

ЦЕННО ПОМАГАЛО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗА ДЕЦА С ДРУГ СЕМЕЕН ЕЗИК

Доц. д.ф.н. Огняна Георгиева-Тенева
Нов български университет

„Пъстър свят. Да учим по-лесно български език и литература“ (Topolska et al. 2020) е значим жест в подкрепа на образователната интеграция. Помагалото отговаря на политиката за включване и за осигуряване на достъп до качествено образование, което без владеене на официалния език е непостижима цел.

Пособието е предназначено за деца на 4 – 5-годишна възраст, които живеят в страната и говорят семеен език, различен от българския. Залогът е формиране на устойчиви компетентности по български език, които биха позволили на бъдещия ученик, произхождащ от малцинствена етнокултурна общност, да има равен старт със своите връстници.

„Пъстър свят“ е плод на филологически и педагогически професионализъм, в който се оглежда доброто взаимодействие между университета и детската градина. Ръководител на авторския екип е доц. д-р Евгения Тополска – специалист с богат теоретичен и практически опит в сферата на методиката на обучението по български език в предучилищна възраст, на интеграцията на деца от етническите малцинства и на приобщаващото образование. Евгения Попиванова, Катя Вълева и Тодорка Бакърджиева са директорки на детски градини с постижения в образователното интегриране на деца от ромски произход.

Помагалото е създадено в съответствие с Общата европейска референтна езикова рамка и обхваща две от залегналите в нея умения, които развива детската градина – за езиково разбиране (слушане) и за езикова продукция (говорене). Гео-

ретичният план на учебната книга съчетава три подхода – комуникативно-дейностен, системен и диференциран. Находчивото прилагане на първия подход намира израз в интересни задачи, които предизвикват детското любопитство и предразполагат към активно участие в процеса на обучение – разглеждане на картинки, снимки и илюстрации, посочване на разпознат обект, оцветяване, допълване на изображенията след вникване в тяхната семантика, участие в диалог. Словесното обсъждане на визуалните образи е заложено като особено важна дейност, която се осъществява на репродуктивно и на продуктивно равнище. Изпълнението на всяка от задачите има за цел да стимулира комуникативните компетентности на детето – да слуша с разбиране, да разгръща лексикалния си запас, да развива устните си речевни умения. Материалът е организиран в 32 тематични кръга, съобразени със социалния опит и когнитивните особености на децата от фокусираната възрастова група. От гледна точка на детето подбраните теми са интересни и забавни (сезони, семейство, природа, домашни и диви животни, хигиена, битови дейности, игри, приказки, празници, социална среда), а от педагогическо гледище имат за цел надграждането на комуникативните умения и като цяло – на уменията за живот в общност. Вниманието е отделено на овладяването на речевия етикет, изразяваща учтивост и добронамереност. Задачите за оцветяване и дорисуване развиват фината моторика, която в бъдеще ще е необходима при писане на букви.

Помагалото „Пъстър свят“ предполага прилагането на още два подхода – системния и диференцирания, и двата стоящи в контекста на концепцията за приобщаващо образование. Тези два подхода са важни с оглед на онова вариативно преподаване, което отчита индивидуалните образователни потребности на детето по отношение на владеенето на български език. Използвайки системния подход, учителят може да работи с всички деца в рамките на една тема, независимо от степента на индивидуално владеење на българския език. Диференцираният подход съобразява образователното общуване с конкретните комуникативни умения по български език на отделното дете. Практически това означава, докато разглеждат една и съща учебна тема, някои деца усвояват непознатата лексика, други конструират фраза, трети – изречение, четвърти – текст.

Помагалото е придружено от Книга за учителя, създадена от същия авторски екип. При добър баланс между концептуалните постановки и приложните аспекти на разработката са представени нормативната база на обучението по български език и литература при деца с друг семеен език, спецификата на езиковата компетентност в предучилищния период, методическите подходи, организацията и формите на езиковото обучение, възможности за установяване на входящото и изходящото ниво на владеење на българския език със съответните чеклисти.

Концепцията на „Пъстър свят“ намира продължение в разработването на специализирана методика за допълнително обучение по български език на деца от предучилищна възраст в рамките на проекта на МОН „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ (2021). Екип от специалисти, ръководен от

проф. Божидар Ангелов и с активното участие на доц. Евгения Тополска, разширявайки опита от „Пъстър свят“, създава комплект от учебни помагала за всички възрастови групи в детската градина, които включват флашкарти, образователни картони, настолни образователни игри, дидактични табла, електронни ресурси. Иновативната методика и всички помощни материали са представени в 80 обучения с 2000 учители от цялата страна. В отговор на покана от МОН системата на работа е представена и пред областните експерти по предучилищно образование.

Образователната интеграция на деца с етнокултурна специфика, които не владеят добре български език, е задача с изключително значение за нормалното функциониране на живота в публичното пространство и за личностната социална реализация. Представеното помагало, неговата концепция и разгръщането ѝ в други учебно-помощни средства са широка крачка към осъвременяване и обогатяване на образователните ресурси при работа с деца, за които българският език е „език на обкръжението“, но не и техен семеен език, или поне не майчин или бащин език (при смесените бракове). Усилията срещу отпадането от училище поради невладее на официалния език е кауза от национално значение, която споделя образователните политики на Европейския съюз. Тези усилия имат и по-висок залог – формирането на т.нар. многоезичен човек, който овладява компетентности не само *по* даден език (в случая българския), а знания *за* езика, мислен на метаниво, т.е. по-далечната и по-значима цел е билингвалното дете да притежава социална гъвкавост, която да му позволи да общува в различни ситуации и да допринесе за межкултурната комуникация.

ЛИТЕРАТУРА

ТОПОЛСКА, ЕВГ. И ДР. 2020. *Пъстър свят. Да учим по-лесно български език и литература*. София: Просвета, ISBN 978-954-01-4081-0.

REFERENCES

TOPOLSKA, EVG. ET AL. 2020. *Pystyr sviat. Da uchim po-lesno bylgarski ezik i literatura*. Sofia: Prosveta, ISBN 978-954-01-4081-0.

A VALUABLE STUDY AID IN BULGARIAN LANGUAGE FOR CHILDREN WITH ANOTHER FAMILY LANGUAGE

✉ Assoc. Prof. Ogniana Georgieva-Teneva, DSc.

ORCID ID: 0000-0002-9219-0416

New Bulgarian University

Sofia, Bulgaria

E-mail: ogniana_georgieva@abv.bg